

Justis- og beredskapsdepartementet

Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Oslo, 9.5.2017

Deres ref.: 17/2112

HØRING – ENDRINGER I UTLENDINGSFORSKRIFTEN – KRAV OM SELVFORSØRGELSE FOR PERMANENT OPPHOLDSTILLATELSE

Vi viser til deres høringsbrev datert 28. mars og takker for anledningen til å delta i høringen.

NOAS er negativ til at det er innført et vilkår om selvforsørgelse for å få permanent oppholdstillatelse, noe vi tidligere har uttalt oss om i forbindelse med høringene til regjeringens innstrammingspakke fra 2016. Vi gjentar her kort noen prinsipielle innvendinger mot selvforsørgelseskravet, før vi gir våre kommentarer til forslaget til nye forskriftsbestemmelser om selvforsørgelseskravet.

Våre hovedsynspunkter er følgende:

- Krav om selvforsørgelse skaper mer midlertidighet og dårligere rammer for integrering. Det kan bidra til at flere flyktninger havner i utsatte posisjoner og faller ut igjen av arbeidslivet etter noen år.
- Unntak ved «særlige grunner» er for snevert angitt i departementets forslag sammenlignet med Stortingets bestilling. Departementets forslag får ikke klart fram at det må gjøres unntak «ved sykdom, nedsatt arbeidsevne, etter mishandling i samlivet, ufrivillig deltid», slik Stortinget har bedt om. Det bør tydeliggjøres at det gjøres unntak også der det er dokumentert at utlendingen aktivt søker arbeid, men ikke lykkes.
- Det må gjøres flere unntak fra hovedregelen om at personen ikke kan ha mottatt økonomisk sosialstønad for at selvforsørgelseskravet anses oppfylt. Slik regelen nå er utformet, er det en fare for at familier med foreldre i lavtlønnsyrker ikke vil søke om økonomiske ytelser de har behov for og krav på. Konsekvensen blir mer barnefattigdom og dårligere integrering.
- Det må gjøres unntak for flere eldre personer, som i praksis har svært vanskelig for å skaffe seg arbeid.
- Introduksjonsstønad må anses som tilstrekkelig inntekt til å oppfylle selvforsørgelseskravet.

1. Innvendinger mot selvforsørgelseskrav i loven

NOAS er negativ til selvforsørgelse som et vilkår for å få permanent opphold. I praksis vil kravet bety at mange må vente lenge på å få permanent opphold, eller ikke oppnå det i det hele tatt. Et slikt vilkår vil medføre større grad av midlertidighet og uforutsigbarhet, og

dermed dårlige rammer for integrering. Vi mener at et bedre alternativ vil være å oppstille krav knyttet til aktivitetsplikt.

Kravet om selvforsørgelse vil kunne bidra til at flere flyktninger tar dårlig betalte jobber i en tidlig fase. Flere vil dermed havne i utsatte stillinger, i stedet for å skaffe ordentlig kvalifisering for så å kunne finne bedre og mer stabilt arbeid. Det gjør igjen at de lettere skvises ut av arbeidsmarkedet. En fersk studie viser at en del flyktninger faller ut av arbeidslivet etter 5-10 år. En av forskerne som har utført studiene kommenterer funnene slik:

Innvandrere er mer utsatte for konjunktursvingninger og nedbemanninger. De har ofte mer usikre jobber og sliter mer i overgangen til den nye jobben enn det norskfødte gjør.¹

Selvforsørgelseskravet, som er ment å stimulere til at flere kommer i arbeid, kan paradoksalt nok ha som konsekvens at den langsiktige sysselsettingen svekkes.

2. Unntak ved «særlige grunner»

NOAS mener at departementet gir anvisning på en for snever anvendelse av hva som anses som «særlige grunner» som gir grunnlag for unntak fra selvforsørgelseskravet. Departementets angivelse av «særlige grunner» er langt mer avgrenset enn det Stortinget har bestilt.

I innstillingen fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i utlendingsloven / Innstramninger II (Innst. 391 L (2015-2016)) uttalte flertallet følgende:

Flertallet ber regjeringen gjøre ytterligere unntak for grupper hvor selvforsørgelseskravet vil være særlig urimelig, som for eksempel ved sykdom, nedsatt arbeidsevne, etter mishandling i samlivet, ufrivillig deltid osv.

I høringsnotatet skriver departementet:

Departementet foreslår også en adgang til å gjøre unntak dersom særlige grunner taler for det. Dette kan for eksempel være aktuelt i saker der utlendingen har fått oppholdstillatelse etter lovens § 53 som følge av mishandling i samlivsforholdet eller dersom han eller hun over lengre tid aktivt har forsøkt å komme i arbeid, uten å lykkes. Departementet understreker at unntaksadgangen kun er ment å gjelde tilfeller der det vil være særlig urimelig å forvente at utlendingen vil kunne oppfylle kravet om selvforsørgelse.

NOAS etterlyser en beskrivelse av unntaksregelen som tydeliggjør at det skal gjøres unntak i flere tilfeller, blant annet for personer som på grunn av egen eller familiemedlemmers sykdom ikke oppfyller vilkåret om selvforsørgelse. Også for personer med nedsatt arbeidsevne og ved ufrivillig deltid må det komme klart fram at det skal gjøres unntak, i tråd med det Stortinget har bedt om.

¹ VG 26. april 2017, <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/integrering-og-innvandring/ny-studie-om-flyktninger-i-arbeidslivet-integreringen-gaar-feil-vei/a/23982009/>

Vi er positive til at departementet synliggjør at det skal gjøres unntak for personer som forsøker å komme i arbeid. Vi mener at det ikke bør stilles strenge krav til hvor lenge personen har forsøkt å skaffe arbeid uten å lykkes. I praksis vil det være svært vanskelig for de fleste flyktninger å ha vært i jobb i 12 måneder før de har bodd tre år i Norge med oppholdstillatelse. De fleste er i introduksjonsprogram i to år etter bosetting, og det tar ofte tid å skaffe seg arbeid etter det, selv for de mest motiverte. Mange flyktninger har psykiske skader eller traumatiske erfaringer som krever tid å bearbeide.

Å gjøre unntak for dem som aktivt søker arbeid vil også kunne motvirke at selvforsørgelseskravet får særlig negative konsekvenser for kvinner. Kvinnelige flyktninger har ofte mindre utdanning og jobberfaring enn menn, og kommer fra land hvor det ikke er tradisjon for at kvinner deltar i arbeidslivet på lik linje som menn. Flere kvinner vil derfor trenge mer tid på å skaffe seg jobb i Norge, og det er viktig å motvirke at selvforsørgelseskravet rammer dem særlig hardt.

3. Stønad etter sosialtjenesteloven

NOAS mener at det bør gjøres flere unntak fra vilkåret om at utlendingen de siste tolv månedene ikke kan ha mottak økonomisk stønad etter sosialtjenesteloven.

Ikke minst er vi bekymret for enslige forsørgere og barnefamilier hvor foreldrene har lavtlønnsyrker som medfører at de selv i fulltidsjobb vil ha rett til å motta ytelser etter lov om sosiale tjenester. I vurderingen av om det skal gis økonomisk sosialhjelp, skal NAV ta særlig hensyn til barn og unges behov, for eksempel skole- og fritidsaktiviteter. NOAS frykter at familier som ville hatt krav på sosiale ytelser, ikke vil søke om dette på grunn av kravet om selvforsørgelse, og at dette vil ha negative konsekvenser for barnas aktivitets- og fritidstilbud og deres integrering i det norske samfunnet.

Vi er bekymret for at vilkåret om at personen ikke skal ha mottatt økonomisk sosialhjelp vil kunne ha negative konsekvenser også for andre grupper som har behov for sosiale ytelser, og som muligens vil avstå fra å søke om det for å kunne oppfylle vilkårene for permanent opphold.

4. Unntak for eldre personer

NOAS er positiv til at det gjøres unntak for utlendinger over pensjonsalder. Vi mener imidlertid at flere eldre personer bør omfattes. Personer som ankom Norge mindre enn ti år før ordinær pensjonsalder, vil ha vanskeligere tilgang til arbeidsmarkedet og vil dermed bli særskilt rammet av vilkåret om selvforsørgelse slik det er utformet i departementets forslag. NOAS mener det bør gjøres unntak for selvforsørgelseskravet for personer som er 60 år eller mer på vedtakstidspunktet.

5. Introduksjonsstønad bør være tilstrekkelig inntekt

NOAS mener at inntekt fra introduksjonsprogrammet må være tilstrekkelig til å oppfylle selvforsørgelseskravet. Riktignok vil det gjelde i få tilfeller, fordi de færreste utlendingene som går i introprogram tre år etter de har fått oppholdstillatelse. Introduksjonsprogram er et fulltidstilbud, og der utlendingen har fått introduksjonsstønad derfra, bør det være tilstrekkelig til å oppfylle kravet, uten at det kreves at de tar annet arbeid ved siden av. Introduksjonsstønaden skal være tilstrekkelig for personen/familien til å leve av, og bør derfor også anses å oppfylle kravet om selvforsørgelse.

NOAS takker for anledningen til å delta i høringen. Vi er naturligvis tilgjengelige for spørsmål eller ytterligere kommentarer om det skulle være behov for det.

Med vennlig hilsen

Norsk Organisasjon for Asylsøkere

(sign.)

Ann-Magrit Austenå

Generalsekretær

(sign.)

Mari Seilskjær

rådgiver